Львівський професійний коледж
готельно-туристичного та ресторанного сервісу

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора з НМР
_____ Марія СКОРОБОГАТА
26 серпня 2025 р.

Методичні матеріали для проведення лекцій з дисципліни «Основи правознавства»

Спеціальність «Харчові технології»
Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр
Освітньо-професійна програма «Харчові технології»

Підготувала:
Викладач Павлишин-Кошова Г.Б.

Погоджено на засіданні циклової комісії викладачів дисциплін гуманітарного циклу
Протокол № 01 від 26 серпня 2025 р.

Голова циклової комісії _____ Ірина ГОЛЕЦЬ

Львів 2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до лекційного курсу з навчальної дисципліни «Основи правознавства»

Пояснювальна записка розроблена до лекційного курсу з навчальної дисципліни «Основи правознавства», який викладається для здобувачів фахової передвищої освіти спеціальності 181 «Харчові технології» (освітньо-професійна програма «Харчові технології») у Львівському професійному коледжі готельно-туристичного та ресторанного сервісу.

Лекційний курс укладено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни (силабусу), вимог Стандарту фахової передвищої освіти, а також з урахуванням сучасного стану розвитку правової системи України, змін у законодавстві та особливостей правового регулювання професійної діяльності у сфері харчових технологій.

Метою лекційного курсу є формування у здобувачів освіти системних базових знань з теорії держави і права та основних галузей права України, розвиток правової культури, громадянської свідомості, відповідального ставлення до дотримання законодавства, а також здатності застосовувати правові норми у професійній та повсякденній діяльності.

Зміст лекційного курсу спрямований на реалізацію таких основних завдань:

- розкриття сутності, ознак і функцій держави та права, їх ролі у суспільному житті;
- формування уявлення про правову систему України, принципи правової держави та громадянського суспільства;
- ознайомлення з основними положеннями Конституції України, правами, свободами та обов’язками людини і громадянина;
- висвітлення організації та повноважень органів державної влади і місцевого самоврядування;
- формування знань з адміністративного, цивільного, сімейного, трудового, соціального та кримінального права;

- розвиток уміння аналізувати правові ситуації та застосовувати норми законодавства у типових життєвих і професійних ситуаціях.

Лекційний матеріал структуровано відповідно до двох змістових модулів: «Основи теорії держави, права, конституційного та адміністративного права» та «Цивільне, сімейне, трудове, соціальне та кримінальне право». Кожна лекція логічно пов’язана з попередніми та наступними темами, що забезпечує цілісність сприйняття навчального матеріалу й послідовне формування правових знань.

У лекціях поєднуються теоретичні положення з аналізом практичних прикладів, зокрема з урахуванням специфіки професійної діяльності у сфері харчових технологій (дотримання санітарних, екологічних, трудових, господарських і споживчих норм). Значна увага приділяється актуальним питанням правового регулювання в умовах воєнного стану, захисту прав людини, трудових прав, безпеки та якості харчових продуктів.

Під час проведення лекцій застосовуються сучасні методи навчання: проблемний виклад матеріалу, елементи дискусії, аналіз нормативно-правових актів, використання мультимедійних презентацій, офіційних електронних ресурсів (zakon.rada.gov.ua, судові реєстри тощо). Це сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, розвитку критичного мислення та формуванню стійкого інтересу до вивчення правових дисциплін.

Лекційний курс тісно інтегрований із семінарськими, практичними заняттями та самостійною роботою здобувачів освіти. Матеріал лекцій є теоретичною основою для виконання практичних завдань, аналізу правових кейсів, підготовки індивідуальних робіт і формування професійних та загальних компетентностей, визначених силабусом навчальної дисципліни.

Отже, лекційний курс з дисципліни «Основи правознавства» забезпечує цілісне уявлення про правову систему України, сприяє формуванню правової культури майбутніх фахівців харчової галузі та створює підґрунтя для свідомого й відповідального дотримання норм права у професійній діяльності та суспільному житті.

Лекція № 1

Тема: Поняття, сутність та походження держави

Кількість годин: 2

Мета: Сформувати у здобувачів освіти системне уявлення про поняття, ознаки, функції та походження держави; розкрити взаємозв'язок держави і громадянського суспільства; з'ясувати засади правової держави.

Завдання:

1) розкрити поняття та ознаки держави;
2) охарактеризувати основні теорії походження держави;
3) визначити функції та завдання сучасної держави;
4) з'ясувати взаємозв'язок держави і громадянського суспільства;
5) розкрити засади правової держави.

План лекції:

1. Поняття та ознаки держави.
2. Теорії походження держави.
3. Функції та завдання держави.
4. Держава і громадянське суспільство.
5. Засади правової держави.
6. Правосвідомість та правова культура.

КОРОТКИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

1. ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ДЕРЖАВИ

Держава - це особлива політична організація суспільства, яка поширює свою владу на всю територію країни та її населення, має спеціальний апарат управління та примусу і видає обов'язкові для всіх веління.

Основні ознаки держави:

• наявність публічної влади, відокремленої від суспільства;

• територіальна організація населення;

• державний суверенітет;

• наявність апарату управління та примусу;

• система оподаткування;

• видання загальнообов'язкових правових норм;

• державна символіка (герб, прапор, гімн).

2. ТЕОРІЇ ПОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ

Теологічна теорія - держава створена Богом. Представники: Фома Аквінський.

Патріархальна теорія - держава виникла з розвитку сім'ї. Представники: Аристотель.

Договірна теорія - держава виникла внаслідок угоди між людьми. Представники: Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо.

Теорія насильства - держава виникла внаслідок завоювання. Представники: Л. Гумплович.

Класова теорія - держава виникла внаслідок поділу на класи. Представники: К. Маркс, Ф. Енгельс.

3. ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Внутрішні функції:

• політична - забезпечення народовладдя;

• економічна - регулювання економіки;

• соціальна - соціальний захист населення;

• культурно-виховна - підтримка культури, науки, освіти;

• екологічна - охорона довкілля;

• правоохоронна - забезпечення правопорядку.

Зовнішні функції:

• оборонна;

• дипломатична;

• зовнішньоекономічна.

4. ДЕРЖАВА І ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

Громадянське суспільство - це сукупність недержавних відносин та інститутів.

Ознаки громадянського суспільства:

• економічна свобода;

• визнання прав людини;

• рівність перед законом;

• політичний плюралізм;

• свобода слова.

5. ЗАСАДИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Правова держава - держава, в якій панує право.

Принципи правової держави:

• верховенство права;

• законність;

• поділ влади;

• взаємна відповідальність держави і особи;

• реальність прав і свобод; • незалежність суду.

Стаття 1 Конституції України: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава».

6. ПРАВОСВІДОМІСТЬ ТА ПРАВОВА КУЛЬТУРА

Правосвідомість - сукупність правових поглядів, ідей, почуттів щодо права.

Структура: правова ідеологія та правова психологія.

Правова культура - якісний стан правового життя суспільства.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року.

2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. - Харків: Консум, 2023.

3. Копєйчіков В.В. Загальна теорія держави і права. - Київ: Юрінком Інтер, 2022.

Посилання на вебресурси:

1. http://zakon.rada.gov.ua - Законодавство України
2. http://www.nbuv.gov.ua - Національна бібліотека України

Лекція № 2

Тема: Поняття та структура правовідносин

Кількість годин: 2

Мета: Сформувати розуміння права як соціальної цінності; розкрити поняття, ознаки та структуру правовідносин; визначити види правомірної поведінки та правопорушень; охарактеризувати юридичну відповідальність.

Завдання:

1) розкрити поняття права та його ознаки;
2) охарактеризувати принципи права;
3) визначити поняття та структуру правовідносин;
4) з'ясувати сутність правомірної поведінки та правопорушення;
5) розкрити поняття та види юридичної відповідальності.

План лекції:

1. Право як соціальна цінність.
2. Принципи права.
3. Поняття та структура правовідносин.
4. Правомірна поведінка та правопорушення.
5. Юридична відповідальність.

КОРОТКИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

1. ПРАВО ЯК СОЦІАЛЬНА ЦІННІСТЬ

Право - це система загальнообов'язкових, формально визначених правил поведінки, які встановлюються державою та охороняються її примусовою силою.

Ознаки права:

• нормативність;
• загальнообов'язковість;
• формальна визначеність;
• системність;
• забезпеченість державним примусом.

Функції права:

• регулятивна;

• охоронна;

• виховна.

2. ПРИНЦИПИ ПРАВА

Загальноправові принципи:

• верховенство права;

• законність;

• рівність громадян перед законом;

• справедливість;

• гуманізм;

• демократизм;

• єдність прав та обов'язків.

3. ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА ПРАВОВІДНОСИН

Правовідносини - суспільні відносини, врегульовані нормами права, учасники яких мають суб'єктивні права та юридичні обов'язки.

Структура правовідносин:

• Суб'єкти - учасники правовідносин (фізичні особи, юридичні особи, держава);

• Об'єкт - те, з приводу чого виникають правовідносини;

• Зміст - суб'єктивні права та юридичні обов'язки.

Юридичні факти - обставини, з якими пов'язується виникнення, зміна або припинення правовідносин.

4. ПРАВОМІРНА ПОВЕДІНКА ТА ПРАВОПОРУШЕННЯ

Правомірна поведінка - поведінка, яка відповідає вимогам правових норм.

Правопорушення - протиправне, винне діяння, яке завдає шкоди суспільству та тягне юридичну відповідальність.

Ознаки правопорушення:

• суспільна шкідливість;

• протиправність;

• винність;

• караність.

Склад правопорушення:

• об'єкт;

• об'єктивна сторона;

• суб'єкт;

• суб'єктивна сторона.

Види правопорушень:

• злочини;

• проступки (адміністративні, дисциплінарні, цивільні).

5. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Юридична відповідальність - обов'язок особи зазнавати несприятливих наслідків за правопорушення.

Принципи юридичної відповідальності:

• законність;

• обґрунтованість;

• справедливість;

• індивідуалізація;

• невідворотність.

Види юридичної відповідальності:

• кримінальна - за злочини;

• адміністративна - за адміністративні проступки;

• цивільно-правова - за порушення цивільних прав;

• дисциплінарна за порушення трудової дисципліни;

• матеріальна - за заподіяння матеріальної шкоди.

Список використаної літератури:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права. - Харків: Консум, 2023.
2. Кримінальний кодекс України.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення.

4. Цивільний кодекс України.

Посилання на вебресурси:

1. http://zakon.rada.gov.ua - Законодавство України

Лекція № 3

Тема: Конституційне право України

Кількість годин: 2

Мета: Сформувати знання про Конституцію України як Основний Закон держави; розкрити конституційні засади державного ладу; охарактеризувати права, свободи та обов'язки людини і громадянина.

Завдання:

1) розкрити поняття та значення Конституції України;

2) охарактеризувати конституційні засади державного ладу;

3) визначити основні права і свободи людини та громадянина;

4) з'ясувати конституційні обов'язки громадян України.

План лекції:

1. Конституція України: поняття, структура, значення.
2. Конституційні засади державного ладу.
3. Особисті права і свободи.
4. Політичні права і свободи.
5. Соціально-економічні та культурні права.
6. Конституційні обов'язки громадян.

КОРОТКИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

1. КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

Конституція України - Основний Закон держави, який має найвищу юридичну силу.

Прийнята 28 червня 1996 року Верховною Радою України.

Структура: преамбула та 15 розділів.

Значення Конституції:

• юридична база законодавства;

• забезпечує стабільність державного ладу;

• гарантує права і свободи людини.

2. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ

Стаття 1: «Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава».

Засади конституційного ладу:

• суверенітет і незалежність;

• демократичний характер держави;

• республіканська форма правління;

• поділ влади; • верховенство права;

• визнання місцевого самоврядування.

Державна символіка: Прапор, Герб, Гімн. Державна мова - українська.

3. ОСОБИСТІ ПРАВА І СВОБОДИ

• Право на життя (ст. 27)

• Право на повагу до гідності (ст. 28)

• Право на свободу та особисту недоторканність (ст. 29)

• Недоторканність житла (ст. 30)

• Таємниця листування (ст. 31)

• Право на невтручання в особисте життя (ст. 32)

• Свобода пересування (ст. 33)

• Свобода думки і слова (ст. 34)

• Свобода світогляду і віросповідання (ст. 35)

4. ПОЛІТИЧНІ ПРАВА І СВОБОДИ

• Право на участь в управлінні державними справами (ст. 38)

• Право на мирні зібрання (ст. 39)

• Право на об'єднання (ст. 36)

• Право на звернення (ст. 40)

Виборче право:

• активне - з 18 років;

• пасивне - різний віковий ценз.

5. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРАВА

• Право на працю (ст. 43)

• Право на відпочинок (ст. 45)

• Право на соціальний захист (ст. 46)

• Право на житло (ст. 47)

• Право на охорону здоров'я (ст. 49)

• Право власності (ст. 41)

• Право на освіту (ст. 53)

• Право на свободу творчості (ст. 54)

6. КОНСТИТУЦІЙНІ ОБОВ'ЯЗКИ

• Додержуватися Конституції та законів (ст. 68)

• Захищати Вітчизну (ст. 65)

• Сплачувати податки (ст. 67)

• Не заподіювати шкоди природі (ст. 66)

• Здобути повну загальну середню освіту (ст. 53)

• Піклуватися про дітей та батьків (ст. 51)

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року.

2. Погорілко В.Ф. Конституційне право України. - Київ: Юрінком Інтер, 2023.

3. Загальна декларація прав людини 1948 року.

Посилання на вебресурси:

1. http://zakon.rada.gov.ua - Законодавство України

2. http://www.president.gov.ua - Офіційне представництво Президента України

Лекція № 4

Тема: Громадянство України

Кількість годин: 1

Мета: Сформувати знання про поняття громадянства, підстави набуття та припинення громадянства України; розкрити правовий статус іноземців; охарактеризувати права національних меншин.

Завдання:

1) розкрити поняття громадянства та його принципи;
2) визначити підстави набуття громадянства;
3) охарактеризувати підстави припинення громадянства;
4) з'ясувати правовий статус іноземців;
5) розкрити права національних меншин.

План лекції:

1. Поняття та принципи громадянства.
2. Підстави набуття громадянства.
3. Підстави припинення громадянства.
4. Правовий статус іноземців.
5. Права національних меншин.

КОРОТКИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

1. ПОНЯТТЯ ТА ПРИНЦИПИ ГРОМАДЯНСТВА

Громадянство України - правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що виявляється у взаємних правах та обов'язках.

Принципи громадянства:

• єдине громадянство;
• запобігання безгромадянству;
• неможливість позбавлення громадянства;
• право на зміну громадянства;
• рівність незалежно від підстав набуття;
• збереження громадянства незалежно від місця проживання.

Документи: паспорт громадянина України, закордонний паспорт.

2. НАБУТТЯ ГРОМАДЯНСТВА

Підстави набуття:

• за народженням;

• за територіальним походженням;

• внаслідок прийняття до громадянства;

• внаслідок поновлення;

• внаслідок усиновлення;

• інші підстави.

Умови прийняття:

• визнання Конституції та законів;

• відсутність іноземного громадянства;

• проживання 5 років;

• володіння державною мовою;

• наявність джерел існування.

3. ПРИПИНЕННЯ ГРОМАДЯНСТВА

Підстави припинення:

• вихід з громадянства (за власним бажанням);

• втрата громадянства.

Підстави втрати:

• добровільне набуття іноземного громадянства;

• набуття громадянства шляхом обману;

• вступ на військову службу іншої держави.

Важливо: громадянин України не може бути позбавлений громадянства (ст. 25 Конституції).

4. ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНОЗЕМЦІВ

Іноземець - особа, яка не є громадянином України і є громадянином іншої держави.

Особа без громадянства (апатрид) - особа, яку жодна держава не вважає своїм громадянином.

Права іноземців в Україні:

• право на життя, свободу;

• право на працю;

• право на охорону здоров'я;

• право на освіту.

Обмеження для іноземців:

• не мають права голосу;

• не можуть бути членами політичних партій;

• не проходять військову службу.

5. ПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Національна меншина - група громадян України, які не є українцями за національністю.

Права національних меншин:

• право на збереження мови та культури;

• право на національні культурні автономії;

• право на освіту рідною мовою;

• право на засоби масової інформації.

Гарантії: заборона дискримінації, державна підтримка.

Список використаної літератури:

1. Конституція України.
2. Закон України «Про громадянство України».
3. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

Посилання на вебресурси:

1. http://zakon.rada.gov.ua - Законодавство України
2. http://dmsu.gov.ua - Державна міграційна служба України

Лекція № 5

Тема: Основи адміністративного права

Кількість годин: 3

Мета: Сформувати знання про поняття, предмет та джерела адміністративного права; розкрити систему органів державного управління; охарактеризувати адміністративні правопорушення та адміністративну відповідальність.

Завдання:

1) розкрити поняття та предмет адміністративного права;

2) визначити джерела адміністративного права;

3) охарактеризувати систему органів державного управління;

4) з'ясувати поняття адміністративного правопорушення;

5) розкрити види адміністративної відповідальності.

План лекції:

1. Поняття та предмет адміністративного права.
2. Джерела адміністративного права.
3. Система органів державного управління.
4. Адміністративне правопорушення.
5. Адміністративна відповідальність.
6. Адміністративна відповідальність у сфері харчових технологій.

КОРОТКИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

1. ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Адміністративне право - галузь права, яка регулює суспільні відносини у сфері державного управління.

Предмет - відносини між органами управління та громадянами, організаціями.

Метод - імперативний (владний).

2. ДЖЕРЕЛА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

• Конституція України

• Кодекс України про адміністративні правопорушення

• Закони України

• Підзаконні акти

3. СИСТЕМА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Кабінет Міністрів України - вищий орган виконавчої влади.

Міністерства та центральні органи:

• міністерства;

• служби;

• агентства;

• інспекції.

Місцеві державні адміністрації - виконавча влада в областях, районах.

Для харчової галузі важливі:

• Держпродспоживслужба;

• МОЗ;

• Міністерство аграрної політики.

4. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Адміністративне правопорушення - протиправна, винна дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок і за яку передбачена адміністративна відповідальність.

Ознаки:

• суспільна шкідливість;

• протиправність;

• винність;

• караність.

Склад правопорушення:

• об'єкт;

• об'єктивна сторона;

• суб'єкт (з 16 років);

• суб'єктивна сторона.

5. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Адміністративні стягнення:

• попередження;

• штраф;

• оплатне вилучення;

• конфіскація;

• позбавлення спеціального права;

• громадські роботи;

• виправні роботи;

• адміністративний арешт (до 15 діб).

Строки накладення: 2 місяці з дня вчинення.

Особливості відповідальності неповнолітніх:

• можуть застосовуватися заходи впливу (попередження, догана);

• передача під нагляд батьків.

6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Правопорушення:

• порушення санітарних норм;

• випуск неякісної продукції;

• порушення правил торгівлі;

• порушення маркування.

Органи контролю:

• Держпродспоживслужба;

• МОЗ;

• Органи місцевого самоврядування.

Санкції: штрафи, конфіскація продукції, зупинення діяльності.

Список використаної літератури:

1. Конституція України.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення.

3. Закон України «Про державну службу».

4. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів».

Посилання на вебресурси:

1. http://zakon.rada.gov.ua - Законодавство України
2. http://dpss.gov.ua - Держпродспоживслужба

Лекція № 6

Тема: Загальні засади цивільного права

Кількість годин: 2

Мета: Сформувати знання про цивільне право, цивільні правовідносини; розкрити правовий статус суб'єктів; охарактеризувати право власності, зобов'язання та договори; з'ясувати основи спадкового права.

Завдання:

1) розкрити поняття та предмет цивільного права;
2) охарактеризувати суб'єктів цивільних правовідносин;
3) визначити поняття права власності;
4) з'ясувати поняття цивільно-правових договорів;
5) розкрити основи спадкового права.

План лекції:

1. Поняття та предмет цивільного права.
2. Суб'єкти цивільних правовідносин.
3. Право власності.
4. Цивільно-правові договори.
5. Цивільно-правова відповідальність.
6. Спадкове право.

КОРОТКИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

1. ПОНЯТТЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Цивільне право - галузь права, яка регулює майнові та особисті немайнові відносини на засадах юридичної рівності.

Предмет: • майнові відносини; • особисті немайнові відносини.

Метод - диспозитивний (рівність сторін, свобода договору).

Джерела: Конституція, Цивільний кодекс, закони, підзаконні акти.

2. СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Фізичні особи - громадяни, іноземці, особи без громадянства.

Правоздатність - здатність мати права та обов'язки. Виникає з народження.

Дієздатність - здатність своїми діями набувати права:

• повна - з 18 років;

• неповна - з 14 до 18 років;

• часткова - до 14 років;

• обмежена - за рішенням суду;

• недієздатність - за рішенням суду.

Юридична особа - організація з правоздатністю та дієздатністю.

Ознаки юридичної особи: • організаційна єдність; • відокремлене майно; • виступає від власного імені; • несе самостійну відповідальність.

3. ПРАВО ВЛАСНОСТІ

Право власності - право володіти, користуватися і розпоряджатися майном.

Форми власності:

• приватна;

• комунальна;

• державна.

Підстави набуття:

• первісні (створення речі, знахідка);

• похідні (договір, спадкування).

Захист права власності:

• віндикаційний позов - витребування майна;

• негаторний позов - усунення перешкод.

4. ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ДОГОВОРИ

Договір - домовленість сторін про встановлення, зміну або припинення прав та обов'язків.

Принципи: свобода договору, обов'язковість.

Істотні умови: предмет, умови, визначені законом.

Типи договорів:

• купівля-продаж;

• дарування;

• міна;

• оренда;

• підряд;

• надання послуг.

Договори у харчовій галузі:

• постачання сировини;

• оренда обладнання;

• надання послуг харчування.

5. ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Форми відповідальності:

• відшкодування збитків;

• сплата неустойки;

• компенсація моральної шкоди.

Відповідальність неповнолітніх:

• до 14 років - не несуть відповідальності;

• 14-18 років - відповідають самостійно.

Захист прав споживачів:

• право на безпечну продукцію;

• право на інформацію;

• право на відшкодування шкоди.

6. СПАДКОВЕ ПРАВО

Спадкування - перехід прав та обов'язків від померлої особи до спадкоємців.

Види спадкування:

• за заповітом;

• за законом.

Черговість спадкування за законом:

• 1 черга: діти, батьки, той з подружжя, який пережив;

• 2 черга: брати, сестри, дід, баба;

• 3 черга: дядько, тітка;

• 4 черга: особи, що проживали разом 5 років;

• 5 черга: інші родичі.

Право на обов'язкову частку: неповнолітні діти, непрацездатні батьки та подружжя - 1/2 законної частки.

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України.

2. Цивільне право України / за ред. В.А. Кройтора. - Запоріжжя: Гельветика, 2022.

3. Заїка Ю.О. Актуальні проблеми спадкового права. - Київ: КНТ, 2024.

Посилання на вебресурси:

1. http://zakon.rada.gov.ua - Законодавство України
2. http://court.gov.ua - Судова влада України

Лекція № 7

Тема: Сімейне право

Кількість годин: 2

Мета: Сформувати знання про сімейне право, поняття сім'ї та шлюбу; розкрити порядок укладання та припинення шлюбу; охарактеризувати права та обов'язки подружжя, батьків і дітей.

Завдання:

1) розкрити поняття сім'ї та шлюбу;

2) визначити порядок укладання шлюбу;

3) охарактеризувати підстави припинення шлюбу;

4) з'ясувати права та обов'язки подружжя;

5) розкрити права та обов'язки батьків і дітей.

План лекції:

1. Поняття сім'ї та шлюбу.
2. Порядок укладання шлюбу.
3. Припинення шлюбу.
4. Права та обов'язки подружжя.
5. Права та обов'язки батьків і дітей.

КОРОТКИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

1. ПОНЯТТЯ СІМ'Ї ТА ШЛЮБУ

Сімейне право - галузь права, яка регулює особисті та майнові відносини між членами сім'ї.

Сім'я - первинний осередок суспільства. Особи, які спільно проживають, пов'язані побутом, мають взаємні права та обов'язки.

Шлюб - сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі ДРАЦС.

Ознаки шлюбу:

• добровільний союз;

• союз жінки та чоловіка;

• зареєстрований;

• мета - створення сім'ї.

2. ПОРЯДОК УКЛАДАННЯ ШЛЮБУ

Умови укладання:

• взаємна згода;

• досягнення 18 років (з 16 років за рішенням суду);

• особиста присутність.

Перешкоди до шлюбу:

• перебування в іншому шлюбі;

• близьке споріднення;

• недієздатність.

Порядок:

1) Подання заяви до ДРАЦС.

2) Місячний строк очікування.

3) Реєстрація шлюбу. 4) Видача свідоцтва.

3. ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБУ

Підстави припинення:

• смерть одного з подружжя;

• оголошення померлим;

• розірвання шлюбу.

Розірвання органом ДРАЦС:

• за спільною заявою без дітей.

Розірвання судом:

• якщо є діти;

• за позовом одного з подружжя.

Недійсність шлюбу:

• порушення умов укладання;

• фіктивний шлюб.

4. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПОДРУЖЖЯ

Особисті права:

• право на материнство та батьківство;

• право на вибір місця проживання;

• право на зміну прізвища;

• право на повагу.

Майнові права:

Особиста власність:

• майно до шлюбу;

• дар, спадщина;

• речі індивідуального користування.

Спільна власність:

• майно, набуте за час шлюбу;

• заробітна плата, пенсія.

Шлюбний договір - договір, що регулює майнові відносини подружжя.

5. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ БАТЬКІВ І ДІТЕЙ

Права батьків:

• право на виховання;

• право на захист прав дитини;

• право на спілкування з дитиною.

Обов'язки батьків:

• виховувати дитину;

• забезпечувати розвиток;

• забезпечувати освіту;

• утримувати до повноліття.

Права дитини:

• право на ім'я;

• право на проживання в сім'ї;

• право на виховання батьками;

• право на захист;

• право висловлювати думку.

Обов'язки повнолітніх дітей:

• піклуватися про непрацездатних батьків;

• утримувати батьків.

Аліменти - кошти на утримання дитини або батьків.

Позбавлення батьківських прав за рішенням суду:

• ухилення від виховання;

• жорстоке поводження;

• алкоголізм, наркоманія.

Список використаної літератури:

1. Сімейний кодекс України.
2. Конвенція ООН про права дитини.
3. Закон України «Про охорону дитинства».

Посилання на вебресурси:

1. http://zakon.rada.gov.ua - Законодавство України
2. http://www.ombudsman.gov.ua -Уповноважений з прав людини

Лекція № 8

Тема: Трудове право та право соціального забезпечення

Кількість годин: 2

Мета: Сформувати знання про трудове право та трудові відносини; розкрити поняття трудового договору; охарактеризувати робочий час та час відпочинку; з'ясувати основи права соціального забезпечення.

Завдання:

1) розкрити поняття трудового права;
2) охарактеризувати трудовий договір;
3) визначити робочий час та час відпочинку;
4) з'ясувати трудову дисципліну та відповідальність;
5) розкрити основи права соціального забезпечення.

План лекції:

1. Загальна характеристика трудового права.
2. Трудовий договір.
3. Робочий час та час відпочинку.
4. Заробітна плата.
5. Трудова дисципліна та відповідальність.
6. Право соціального забезпечення.

КОРОТКИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТРУДОВОГО ПРАВА

Трудове право - галузь права, яка регулює трудові відносини між працівником і роботодавцем.

Джерела:

• Конституція України;

• Кодекс законів про працю;

• Закони України;

• Колективні договори.

Принципи:

• свобода праці;

• заборона примусової праці;

• рівність у трудових правах;

• право на безпечні умови праці.

2. ТРУДОВИЙ ДОГОВІР

Трудовий договір - угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, а роботодавець - виплачувати заробітну плату.

Види трудового договору:

• безстроковий;

• строковий;

• на час виконання певної роботи.

Зміст трудового договору:

• місце роботи;

• трудова функція;

• оплата праці;

• режим роботи.

Документи для прийняття:

• паспорт;

• трудова книжка;

• документ про освіту.

Колективний договір - договір між роботодавцем і трудовим колективом.

3. РОБОЧИЙ ЧАС ТА ЧАС ВІДПОЧИНКУ

Робочий час - час, протягом якого працівник виконує роботу.

Види робочого часу:

• нормальний - 40 годин на тиждень;

• скорочений - для неповнолітніх, шкідливих умов (36 годин на тиждень);

• неповний -за угодою сторін.

Час відпочинку:

• перерви протягом дня;

• щоденний відпочинок;

• вихідні дні;

• святкові дні;

• відпустки.

Відпустки:

• щорічна основна - не менше 24 днів;

• додаткова;

• соціальна (у зв'язку з вагітністю, для догляду за дитиною);

• без збереження заробітної плати.

4. ЗАРОБІТНА ПЛАТА

Заробітна плата - винагорода за виконану роботу.

Мінімальна заробітна плата встановлюється законом.

Форми оплати: • погодинна; • відрядна.

Виплата: не рідше 2 разів на місяць.

Утримання із заробітної плати - лише у випадках, передбачених законом.

5. ТРУДОВА ДИСЦИПЛІНА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Трудова дисципліна - обов'язкове для всіх працівників підкорення правилам поведінки.

Дисциплінарні стягнення:

• догана;

• звільнення.

Порядок застосування:

• до застосування - пояснення працівника;

• не пізніше 1 місяця з дня виявлення;

• не пізніше 6 місяців з дня вчинення.

Матеріальна відповідальність - відшкодування шкоди.

Види:

• обмежена - в межах середнього заробітку;

• повна - в повному розмірі шкоди.

6. ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Соціальне забезпечення - система заходів з підтримки осіб, які потребують допомоги.

Види соціального забезпечення:

• пенсії (за віком, по інвалідності);

• допомоги (з безробіття, по вагітності);

• соціальні послуги.

Обов'язкове соціальне страхування:

• пенсійне;

• від нещасних випадків;

• на випадок безробіття.

Список використаної літератури:

1. Кодекс законів про працю України.
2. Закон України «Про відпустки».
3. Закон України «Про оплату праці».
4. Жернаков В.В. Трудове право: підручник. - Харків: Право, 2023.

Посилання на вебресурси:

1. http://zakon.rada.gov.ua - Законодавство України
2. http://www.mlsp.gov.ua - Міністерство соціальної політики

Лекція № 9

Тема: Кримінальне право

Кількість годин: 2

Мета: Сформувати знання про кримінальне право, поняття злочину; охарактеризувати види злочинів та кримінальні покарання; розкрити особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.

Завдання:

1) розкрити поняття кримінального права та злочину;

2) визначити склад злочину;

3) охарактеризувати види злочинів;

4) з'ясувати систему кримінальних покарань;

5) розкрити особливості відповідальності неповнолітніх.

План лекції:

1. Поняття кримінального права та злочину.
2. Склад злочину.
3. Види злочинів.
4. Кримінальні покарання.
5. Відповідальність неповнолітніх.
6. Відповідальність у сфері харчових технологій.

КОРОТКИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЇ

1. ПОНЯТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ЗЛОЧИНУ

Кримінальне право - галузь права, яка визначає злочинність діянь та покарання за них.

Джерела: Кримінальний кодекс України.

Злочин - суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), передбачене КК України.

Ознаки злочину:

• суспільна небезпечність;

• протиправність;

• винність;

• караність.

Відмінність від проступку: вища суспільна небезпечність.

2. СКЛАД ЗЛОЧИНУ

Склад злочину - сукупність ознак, що характеризують діяння як злочин.

Елементи складу:

• Об'єкт -суспільні відносини, на які посягає злочин.

• Об'єктивна сторона - діяння, наслідки, причинний зв'язок.

• Суб'єкт -особа, що вчинила злочин (з 16 років, за окремі - з 14).

• Суб'єктивна сторона - вина (умисел або необережність), мотив, мета.

Форми вини:

• прямий умисел - особа усвідомлювала і бажала наслідків;

• непрямий умисел - усвідомлювала і допускала;

• злочинна самовпевненість - легковажно розраховувала на відвернення;

• злочинна недбалість - не передбачала, хоча повинна була.

3. ВИДИ ЗЛОЧИНІВ

За ступенем тяжкості:

• нетяжкі - до 2 років позбавлення волі;

• середньої тяжкості - до 5 років;

• тяжкі - до 10 років;

• особливо тяжкі - понад 10 років.

За об'єктом посягання:

• проти життя та здоров'я;

• проти власності;

• проти громадського порядку;

• у сфері господарської діяльності.

Співучасть у злочині:

• виконавець;

• організатор;

• підбурювач;

• пособник.

4. КРИМІНАЛЬНІ ПОКАРАННЯ

Покарання - захід примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду.

Види покарань:

• штраф;

• громадські роботи;

• виправні роботи;

• арешт;

• обмеження волі;

• позбавлення волі на певний строк;

• довічне позбавлення волі.

Обставини, що пом'якшують:

• з'явлення з повинною;

• щире каяття;

• наявність малолітніх дітей.

Обставини, що обтяжують:

• рецидив;

• вчинення у стані сп'яніння;

• особлива жорстокість.

Обставини, що виключають злочинність:

• необхідна оборона;

• крайня необхідність;

• затримання злочинця.

5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ

Вік кримінальної відповідальності:

• загальний - 16 років;

• за окремі злочини - 14 років (вбивство, крадіжка, грабіж, розбій).

Покарання для неповнолітніх:

• штраф;

• громадські роботи;

• виправні роботи;

• арешт;

• позбавлення волі (до 10/15 років).

Примусові заходи виховного характеру:

• застереження;

• обмеження дозвілля;

• передача під нагляд батьків;

• направлення до спеціальної установи.

Звільнення від відповідальності - за нетяжкі злочини з застосуванням примусових заходів виховного характеру.

6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Злочини у сфері харчових технологій:

• порушення санітарних норм (ст. 325 КК);

• випуск недоброякісної продукції (ст. 227 КК);

• фальсифікація продуктів (ст. 227 КК);

• обман покупців (ст. 225 КК).

Відповідальність: штраф, позбавлення права обіймати посади, позбавлення волі.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України.
2. Поліщук М.С., Логвиненко М.І. Правознавство. - Харків: Право, 2024.
3. Наровлянський О.Д. Практикум з правознавства. - Київ: Грамота, 2024.

Посилання на вебресурси:

1. http://zakon.rada.gov.ua - Законодавство України
2. http://court.gov.ua - Судова влада України